

Mottagare
Regionstyrelsen

Rapportering av åtgärdsprogram för minskning av halten skadliga partiklar (PM10) i Visby för 2021-2022

Förslag till beslut i regionstyrelsen för slutligt beslut i regionfullmäktige

1. Regionstyrelsen godkänner informationen.
2. Miljö- och byggnämndens rapportering av åtgärdsprogram PM10 för 2021–2022 godkänns

Sammanfattning

Regionfullmäktige antog 2019-09-23 RF § 222 ”Åtgärdsprogram för minskning av skadliga partiklar (PM₁₀) i Visby”. Miljö- och byggnämnden fick uppdraget att svara för programmets genomförande, inklusive nödvändig samordning och återrapporering, medan tekniska nämnden fick uppdraget att utföra de flesta av åtgärderna inom sitt naturliga ansvarsområde när det gäller gatu- och trafikmiljö.

Föreliggande tjänsteskrivelse redovisar miljö- och byggnämndens återrapporering för 2021 och 2022. Rapporten har behandlats i både tekniska nämnden och miljö- och byggnämnden. Rapporten ger en bra bild av vilka åtgärder som genomförts och vilka resultat som uppnåtts.

Åtgärder har till viss del utförts i linje med åtgärdsprogrammet. Trots det har tyvärr miljö kvalitetsnormen för luftkvalitet i Visby avseende partiklar ändå inte nåtts stadigvarande.

Regionstyrelseförvaltningen har tagit del av rapporten och instämmer i de rekommendationer samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen ger i slutet av rapporten. Det behövs ökad finansiering för vissa åtgärder, fler enheter behöver engageras inom Region Gotland och organisationen behöver formas så att relevanta funktioner tilldelas ansvar, personal och finansiering för arbetet med luftkvalitet.

Region Gotland behöver sammanfattningsvis säkerställa att tillräckliga satsningar utförs för att luftkvaliteten i Visby ska hamna inom miljö kvalitetsnormen.

Ärendebeskrivning

I enlighet med regionfullmäktige beslut § 222/2019 har miljö- och byggnämnden färdigställt en rapport av hur arbetet med genomförandet av åtgärdsprogrammet för bättre luft i Visby fortskrider. Rapporten täcker både åren 2021 och 2022.

Eftersom miljö- och byggnämnden svarar för programmets genomförande, inklusive nödvändig samordning och åiterrapportering, medan tekniska nämnden ansvarar för att utföra de flesta åtgärderna, har rapporten behandlats både i tekniska nämnden och miljö- och byggnämnden.

Tekniska nämnden beslutade 2023-01-31 (§ 25) dels att nämnden tagit emot information om hur arbetet med åtgärdsprogrammet för PM₁₀ har fortskridit under 2021–2022, dels att man tagit emot underlag som visar behov av ytterligare åtgärder och finansiering.

Miljö- och byggnämnden beslutade 2023-02-09 (§ 12) att godkänna informationen.

En kortare bakgrundsbeskrivning återfinns i rapporten. För en ännu mer detaljerad bakgrund hänvisas i första hand till åtgärdsprogrammet.

Regionstyrelsen har tidigare behandlat frågan kring luftkvalitet i Visby i exempelvis ärendena RS 2015/442, RS 2019/1441 och RS 2021/876.

Bedömning

Samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningens fokus har de senaste åren varit att genomföra åtgärdsprogrammets *primära* åtgärder.

Samhällsbyggnadsförvaltningens rapport ger en bra bild av vilka dessa åtgärder är och vilka resultat som uppnåtts under 2021 och 2022. Till rapporten hör en bilaga med ytterligare detaljer (även den bilagd denna tjänsteskrivelse).

Trots åtgärder har det tyvärr visat sig att miljökvalitetsnormen för luftkvalitet i Visby ändå inte nås stadigvarande. 2022 var det endast Visby och Linköping som överskred miljökvalitetsnormen för PM₁₀ inom Östra Sveriges Luftvårdsförbund, som består av 62 kommuner¹. Stockholm, Norrköping, Uppsala, Gävle med flera andra städer inom förbundet klarade normens gränsvärden.

Enligt miljökvalitetsnormen för partiklar (PM₁₀) i utomhusluft är det inte tillåtet att *dygnsmedelvärdet* överstiger 50 µg/m³ under mer än 35 dygn per kalenderår.

- Antalet konstaterade överskridanden av dygnsmedelvärdet för PM₁₀ i Visby under 2021 var 23 stycken. Strömavbrott gjorde att mätresultat saknas för 28 dagar under 2021, varav 16 dagar under februari–april då det är störst risk för överskridanden. Det går därför inte att säga om

¹ Siffrorna är preliminära och inte kvalitetssäkrade av nationell datavärd

luftkvaliteten var inom miljökvalitetsnormen under 2021. Troligtvis var den precis inom miljökvalitetsnormen.

- Antalet konstaterade överskridanden av dygnsmedelvärdet för PM₁₀ i Visby under 2022 var 43 stycken, vilket överskrider miljökvalitetsnormen. Året var ogynnsamt vädermässigt med torrt väder utan nederbörd under hela mars månad. Det finns behov att kunna hantera den typen av väderförhållanden utan att få förhöjda partikelhalter framöver.

Under 2021–2022 har dygnsmedelvärdet för partiklar (över 50 µg/m³) inte överskridits vid något tillfälle under maj–november. 20 procent av överskridandena har varit i februari och 60 procent i mars.

Enligt miljökvalitetsnormen är det inte heller tillåtet att *årsmedelvärdet* överstiger 40 µg/m³. 2021 var årsmedelvärdet 13 µg/m³ och 2022 var det 25 µg/m³.

Regionstyrelseförvaltningen har tagit del av rapporten och instämmer i de rekommendationer samhällsbyggnadsförvaltningen och teknikförvaltningen ger i slutet av rapporten. Det behövs:

- Ökad finansiering för vissa åtgärder. Kostnaderna har ökat överlag och flera tänkbara åtgärder är dyra.
- Fler enheter inom Region Gotland behöver engageras. Bland annat kan teknikförvaltningen genom sitt ansvar för trafikplanering göra åtgärder som ger en stor nytta för en liten kostnad.
- Organisationen behöver formas så att relevanta funktioner tilldelas ansvar, personal och finansiering för arbetet med luftkvalitet.

Region Gotland behöver nu säkerställa att tillräckliga satsningar utförs för att klara miljökvalitetsnormen. Det innebär att fortsätta med de åtgärder som ska utföras enligt åtgärdsprogrammet, samt aktivera vissa ytterligare åtgärder eftersom de primära åtgärdena inte har visat sig tillräckliga.

Samhällsbyggnadsförvaltningen lyfter också möjligen att revidera åtgärdsprogrammet för att skapa en bättre organisation kring genomförandet, men konstaterar samtidigt att samarbetet mellan funktioner inom Region Gotland har ökat. I dagsläget är därför ingen revidering aktuell. Den obligatoriska omprövningen av åtgärdsprogrammet ska enligt RF § 222/2019 ske senast 2025.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår regionstyrelsen att godkänna informationen kring arbetet med åtgärdsprogrammet och överlämna miljö- och byggnämndens ”Rapportering av åtgärdsprogram PM10 för 2021–2022” till regionfullmäktige för beslut.

Beslutsunderlag

Samhällsbyggnadsförvaltningen tjänsteskrivelse inklusive bilaga 2023-01-12 (bilagd)

Tekniska nämnden 2023-01-31, § 25

Miljö- och byggnämnden 2023-02-09, § 12

Regionstyrelseförvaltningen tjänsteskrivelse 2023-02-23

Regionstyrelseförvaltningen

Torsten Flemming
T.f. regiondirektör

Skickas till

Regionfullmäktige